

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״נ

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״נ מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

דף עז ע"א

כך מקובלני מבית דינו של שמואל הרמתי עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית, אי' במד' עמש"כ בדהמע"ה וטוב רואי א"ר יצחק טוב רואי בהלכה כל הרואהו נזכר לתלמודו, הפי' שכל הרואה את דהמע"ה ברוב קדושתו וחסידותו רואה שאין בו שום פסול ח"ו והוא יהודי כשר ועי"כ היה נזכר הלכה שלמד עמוני ולא עמונית.

דף פח ע"א

ויכר יוסף את אחיו והם לא הכירוהו ואמר רב חסדא מלמד שיצא בלא חתימת זקן ובא בחתימת זקן, הלא אי' במד' שהיה זיו איקונין של יוסף דומה ליעקב אבינו ולמה לא הכירוהו, אך הפירוש הוא שכשיוסף היה בן ל"ט שנים היה דומה ליעקב אבינו בעת שהיה בן ל"ט שנים והרי השבטים לא ידעו איך היה נראה אז יע"א, ומה שלא הכירוהו בטביעות עינא

דקלא אפשר שדוקא באותו לשון שרגילים תמיד לשמוע ממנו ניכר הוא בטביעות עינא דקלא וכאן לא דיבר עמהם יוסף בלשון הקודש כמו שדיבר עמהם בהיותם בביתם, ואח"כ כשהתודע אליהם ודבר עמהם בלה"ק הכירוהו באמת בטביעות עינא דקלא, וזה כוונת הפסוק כי פי המדבר אליכם ופירש"י בלשון הקודש, שהרי זה שידע לשון הקודש אין זה סימן, וכמו שהמליץ ידע, אלא שע"י שדבר בלה"ק הכירוהו בטביעות עינא דקלא.

דף צג ע"א

למען תלמד ליראה את ה' אלקיך כל הימים אלו שבתות ויו"ט, בתחילת הענין כ' עשר תעשר וגו', שגם בהזמן יש מעשר, דהשבתות והיו"ט הם המעשר מכל השנה שהם ע"ג ימים ואי' בשני מעשרות הכתוב מדבר, ואי' שיש ב' מיני יראות יראת העונש ויראת הרוממות.

מ ס כ ת כ ת ו ב ו ת

דף ז ע"ב

היה ר"מ אומר מנין שאפילו עוברים שבמע"י אמר אמרו שירה על הים וכו', **א"א השפ"א ז"ל** אמר שהכוונה אפילו לעוברים שיוולדו בכל הדורות, וגם הדורות של היום, ונראה שאין הפירוש דוקא על השירה אלא גם על ההקדמה לשירה היינו היראה והאמונה כדכ' וייראו וגו' ויאמינו, אז היתה יראה אמיתית שיש לה קיום כדכ' יראת ה' טהורה עומדת לעד.

על רש"י ופי' באופן אחר, אולם במדרש רבה פר' חיי שרה אי' מפורש כפירוש רש"י"ל.

דף כ ע"ב

האי סהדותא עד שיתין שגין מידכר טפי לא וכו' כיון דרמי עליה אפילו טובא נמי, קשה הלא זאת היא עדות שאי אתה יכול להזימה ולא הוה עדות.

דף כג ע"א

בתוד"ה עדי טומאה איתמר וכו' וקשה לר"ת דבשבוייה נמי איכא איסור סקילה אם נשאת לכהן שימש בנה על גבי מזבח בשבת, הקשה ע"ז בספר הפלאה הלא קיי"ל חלל שעבד עבודתו כשירה ואין כאן חילול שבת וחיוב מיתה, ותירץ דנהי

דף יז ע"א

רב שמואל בר רב יצחק מרקד אתלת, פירש"י שלש בדין זורק אחת ומקבל אחת, **במהרש"א** הקשה

מסורת הש"ס

ק"ם הוסיפה... (א) [ק"ם]... (ב) [ק"ם]... (ג) [ק"ם]... (ד) [ק"ם]... (ה) [ק"ם]... (ו) [ק"ם]... (ז) [ק"ם]... (ח) [ק"ם]... (ט) [ק"ם]... (י) [ק"ם]... (יא) [ק"ם]... (יב) [ק"ם]... (יג) [ק"ם]... (יד) [ק"ם]... (טו) [ק"ם]... (טז) [ק"ם]... (יז) [ק"ם]... (יח) [ק"ם]... (יט) [ק"ם]... (כ) [ק"ם]... (כא) [ק"ם]... (כב) [ק"ם]... (כג) [ק"ם]... (כד) [ק"ם]... (כה) [ק"ם]... (כו) [ק"ם]... (כז) [ק"ם]... (כח) [ק"ם]... (כט) [ק"ם]... (ל) [ק"ם]...

מי שאחזו

שאינם מנצח צדקה שעה כגון לרש"ש צימות הגשמים וצימות המנה נשפלה: הדרש. שהיה פיקח כשנכנסה וקדושי קדושתן גמורין ומתן צימות (דף ק"ב): נחמדה הוא או נשחטה לא יוצא עולמית לפי שאין כח גבירותו מרשות להפקיע קדושי חכמה וקלאר רב דלס יכול לדבר מתוך הכחצ יודיע לכתוב על הקלף כתבו ותנו גמ לאשתי אחס פגור ופלוני ומסר להס פיקח גמור הוא וכותבין ונותנין: איס קאמרת שאני איס. דכיון דשומע הוא הכי הוא כפיקח לכל דבריו אבל חרש שאינו שומע ואינו מדבר אי לאו דיכול לדבר מתוך הכחצ בנחמיה לא מפקי ואי לאו דלשמעין רב לא הוה ידענא: חרש המדבר ואינו שומע והו הרש. ולא זהו חרש שדבריו כי חכמים בכל מקום והשווהו לטובה דהו כפיקח לכל דבריו דקאמרי נהדיה אלל חרש דרב כהנא (אינו) לא שומע ולא מדבר: אישתקיל מילוליה. נוטריקון דלס: אי קשיא י. נהא דרב כהנא: פרט לאיס. שאינו חייב קרנ שטועה על שטעת העדות השמיני והרכין בראשו שאינו יודע: הרי יבוא להגיד מתוך הכחצ. ואם איתא לרב כהנא ליתייב: מפייהם. על פי שנים² עדים³: ולא מפי חתמיה. יעידו צ"ד ללא דמי לטור שחמסיה צימו דההוא אורחיה להכי: בשם שבדקים. אשתתק והרכין בראשו קאי: משאיות ומתנות. וכמו נכנסו: עדיות וירושות. כולהו מפרס ואולי: קתני מיהא מעדיות. שעוד ערמו מפי הכחצ והאמרת מפייהם וזה נאלס: בעדות אשה. להשיאה: דאקייבו בה. צעד אחד קרוצ וספחה⁴: ופרכין קתני ירושות. וקא סלקא דעתך ליהדי על ירושה שחורש אלס בעלמא: אמר רבי אבהו. מלי ירושות צנו דידיה⁵ אס רלה להשות את הצבור כאלה מנניו ולהכי נקט ירושה צנו הצבור דלס לא לשנות על משפט הירושא של חורה הוא צא למה לנו לדבריה הירושא מעליה תפול:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה איר זירא... (א) ואני בהרש לא... (ב) ואני בהרש לא... (ג) ואני בהרש לא... (ד) ואני בהרש לא... (ה) ואני בהרש לא... (ו) ואני בהרש לא... (ז) ואני בהרש לא... (ח) ואני בהרש לא... (ט) ואני בהרש לא... (י) ואני בהרש לא... (יא) ואני בהרש לא... (יב) ואני בהרש לא... (יג) ואני בהרש לא... (יד) ואני בהרש לא... (טו) ואני בהרש לא... (טז) ואני בהרש לא... (יז) ואני בהרש לא... (יח) ואני בהרש לא... (יט) ואני בהרש לא... (כ) ואני בהרש לא... (כא) ואני בהרש לא... (כב) ואני בהרש לא... (כג) ואני בהרש לא... (כד) ואני בהרש לא... (כה) ואני בהרש לא... (כו) ואני בהרש לא... (כז) ואני בהרש לא... (כח) ואני בהרש לא... (כט) ואני בהרש לא... (ל) ואני בהרש לא...

זורה אור השלם

(א) ואני בהרש לא... (ב) ואני בהרש לא... (ג) ואני בהרש לא... (ד) ואני בהרש לא... (ה) ואני בהרש לא... (ו) ואני בהרש לא... (ז) ואני בהרש לא... (ח) ואני בהרש לא... (ט) ואני בהרש לא... (י) ואני בהרש לא... (יא) ואני בהרש לא... (יב) ואני בהרש לא... (יג) ואני בהרש לא... (יד) ואני בהרש לא... (טו) ואני בהרש לא... (טז) ואני בהרש לא... (יז) ואני בהרש לא... (יח) ואני בהרש לא... (יט) ואני בהרש לא... (כ) ואני בהרש לא... (כא) ואני בהרש לא... (כב) ואני בהרש לא... (כג) ואני בהרש לא... (כד) ואני בהרש לא... (כה) ואני בהרש לא... (כו) ואני בהרש לא... (כז) ואני בהרש לא... (כח) ואני בהרש לא... (כט) ואני בהרש לא... (ל) ואני בהרש לא...

הגהות וצינונים

(א) ברירי וירושות... (ב) ברירי וירושות... (ג) ברירי וירושות... (ד) ברירי וירושות... (ה) ברירי וירושות... (ו) ברירי וירושות... (ז) ברירי וירושות... (ח) ברירי וירושות... (ט) ברירי וירושות... (י) ברירי וירושות... (יא) ברירי וירושות... (יב) ברירי וירושות... (יג) ברירי וירושות... (יד) ברירי וירושות... (טו) ברירי וירושות... (טז) ברירי וירושות... (יז) ברירי וירושות... (יח) ברירי וירושות... (יט) ברירי וירושות... (כ) ברירי וירושות... (כא) ברירי וירושות... (כב) ברירי וירושות... (כג) ברירי וירושות... (כד) ברירי וירושות... (כה) ברירי וירושות... (כו) ברירי וירושות... (כז) ברירי וירושות... (כח) ברירי וירושות... (כט) ברירי וירושות... (ל) ברירי וירושות...

לעיו רש"י

ירוש"ש... (א) ירוש"ש... (ב) ירוש"ש... (ג) ירוש"ש... (ד) ירוש"ש... (ה) ירוש"ש... (ו) ירוש"ש... (ז) ירוש"ש... (ח) ירוש"ש... (ט) ירוש"ש... (י) ירוש"ש... (יא) ירוש"ש... (יב) ירוש"ש... (יג) ירוש"ש... (יד) ירוש"ש... (טו) ירוש"ש... (טז) ירוש"ש... (יז) ירוש"ש... (יח) ירוש"ש... (יט) ירוש"ש... (כ) ירוש"ש... (כא) ירוש"ש... (כב) ירוש"ש... (כג) ירוש"ש... (כד) ירוש"ש... (כה) ירוש"ש... (כו) ירוש"ש... (כז) ירוש"ש... (כח) ירוש"ש... (כט) ירוש"ש... (ל) ירוש"ש...

ליקוטי רש"י

מדבר ואינו שומע... (א) מדבר ואינו שומע... (ב) מדבר ואינו שומע... (ג) מדבר ואינו שומע... (ד) מדבר ואינו שומע... (ה) מדבר ואינו שומע... (ו) מדבר ואינו שומע... (ז) מדבר ואינו שומע... (ח) מדבר ואינו שומע... (ט) מדבר ואינו שומע... (י) מדבר ואינו שומע... (יא) מדבר ואינו שומע... (יב) מדבר ואינו שומע... (יג) מדבר ואינו שומע... (יד) מדבר ואינו שומע... (טו) מדבר ואינו שומע... (טז) מדבר ואינו שומע... (יז) מדבר ואינו שומע... (יח) מדבר ואינו שומע... (יט) מדבר ואינו שומע... (כ) מדבר ואינו שומע... (כא) מדבר ואינו שומע... (כב) מדבר ואינו שומע... (כג) מדבר ואינו שומע... (כד) מדבר ואינו שומע... (כה) מדבר ואינו שומע... (כו) מדבר ואינו שומע... (כז) מדבר ואינו שומע... (כח) מדבר ואינו שומע... (כט) מדבר ואינו שומע... (ל) מדבר ואינו שומע...

פרק שביעי

אלא בפירי: אמר רב כהנא אמר רב חרש שיכול לדבר מתוך הכחצ כותבין ונותנין גמ לאשתי אמר רב יוסף מאי קא משמע לן והרכין בראשו בודקין אותו שלשה פעמים אם אמר על לאו ועל הן הן הרי אלו יכתבו ויתנו אמר ליה רבי זירא אלס קאמרת שאני אלס דתניא מדבר ואינו שומע והו חרש שומע ואינו מדבר והו אלס וזהו הרי הן כפקחין לכל דבריהם וממאי דמדבר ואינו שומע והו חרש שומע ואינו מדבר זהו אלס דכתובי ואינו חרש לא אישמע וכאלס לא יפתח פיו ואי בעית אימא כדאמרי אינשי אישתקיל מילוליה אמר ר' זירא אי קשיא לי הא קשיא לי דתניא איס לא יגיד להגיד לאלס שאינו יכול להגיד כדאמרי אינשי יעדות קאמרת שאני עדות דרתמנא אמר מפייהם ולא מפי כתבם מיתיבי ט"ב בשם שבדקין אותו לגיטין כך בודקין אותו למשאיות ולמתנות ולעדיות וירושות קתני מידת עדיות אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב ששת יבעדות אשה דאקילו בה רבנן והא קתני ירושות אמר רבי אבהו ירושת בנו הבכור קתני מידת למשאיות ולמתנות מאי לאו לעלמא לא לרדייה מיתיבי חרש זה הלכו בו אחר רמיותיו ואחר קפיצותיו ואחר כתב ידו אלא בכבולטלין אבל לא לגיטין תנאי היא דתניא אמר רבן שמעון בן גמליאל במה דברים אמורים בחרש מעיקרו אבל פיקח ונתחרש הוא כותב והן חותמין וחרש מעיקרו לא בשם שכונסה ברמיהו כך מוציאה ברמיהו אי באשתי ה"נ הכא במאי עסקינן ביבמתו יבמתו ממאן אימיא דנפלה ליה מאחיו חרש יכשם שכונסתה ברמיהו כך יציאתה ברמיהו אלא דנפלה ליה מאחיו פיקח ואיבעית אימא לעולם דנפלה ליה מאחיו חרש וגזירה אחיו חרש אמו אחיו פיקח אי הכי אשתו נמי יבמתו ביבמתו מיחלפא אשתו ביבמתו לא מיחלפא ומי גזרינן חרש אמו פיקח והרנן

גיטין

אלא בפירי: אמר רב כהנא אמר רב חרש שיכול לדבר מתוך הכחצ כותבין ונותנין גמ לאשתי אמר רב יוסף מאי קא משמע לן והרכין בראשו בודקין אותו שלשה פעמים אם אמר על לאו ועל הן הן הרי אלו יכתבו ויתנו אמר ליה רבי זירא אלס קאמרת שאני אלס דתניא מדבר ואינו שומע והו חרש שומע ואינו מדבר והו אלס וזהו הרי הן כפקחין לכל דבריהם וממאי דמדבר ואינו שומע והו חרש שומע ואינו מדבר זהו אלס דכתובי ואינו חרש לא אישמע וכאלס לא יפתח פיו ואי בעית אימא כדאמרי אינשי אישתקיל מילוליה אמר ר' זירא אי קשיא לי הא קשיא לי דתניא איס לא יגיד להגיד לאלס שאינו יכול להגיד כדאמרי אינשי יעדות קאמרת שאני עדות דרתמנא אמר מפייהם ולא מפי כתבם מיתיבי ט"ב בשם שבדקין אותו לגיטין כך בודקין אותו למשאיות ולמתנות ולעדיות וירושות קתני מידת עדיות אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב ששת יבעדות אשה דאקילו בה רבנן והא קתני ירושות אמר רבי אבהו ירושת בנו הבכור קתני מידת למשאיות ולמתנות מאי לאו לעלמא לא לרדייה מיתיבי חרש זה הלכו בו אחר רמיותיו ואחר קפיצותיו ואחר כתב ידו אלא בכבולטלין אבל לא לגיטין תנאי היא דתניא אמר רבן שמעון בן גמליאל במה דברים אמורים בחרש מעיקרו אבל פיקח ונתחרש הוא כותב והן חותמין וחרש מעיקרו לא בשם שכונסה ברמיהו כך מוציאה ברמיהו אי באשתי ה"נ הכא במאי עסקינן ביבמתו יבמתו ממאן אימיא דנפלה ליה מאחיו חרש יכשם שכונסתה ברמיהו כך יציאתה ברמיהו אלא דנפלה ליה מאחיו פיקח ואיבעית אימא לעולם דנפלה ליה מאחיו חרש וגזירה אחיו חרש אמו אחיו פיקח אי הכי אשתו נמי יבמתו ביבמתו מיחלפא אשתו ביבמתו לא מיחלפא ומי גזרינן חרש אמו פיקח והרנן

ע"א

עין מושבט... (א) עין מושבט... (ב) עין מושבט... (ג) עין מושבט... (ד) עין מושבט... (ה) עין מושבט... (ו) עין מושבט... (ז) עין מושבט... (ח) עין מושבט... (ט) עין מושבט... (י) עין מושבט... (יא) עין מושבט... (יב) עין מושבט... (יג) עין מושבט... (יד) עין מושבט... (טו) עין מושבט... (טז) עין מושבט... (יז) עין מושבט... (יח) עין מושבט... (יט) עין מושבט... (כ) עין מושבט... (כא) עין מושבט... (כב) עין מושבט... (כג) עין מושבט... (כד) עין מושבט... (כה) עין מושבט... (כו) עין מושבט... (כז) עין מושבט... (כח) עין מושבט... (כט) עין מושבט... (ל) עין מושבט...

עין מושבט

עין מושבט... (א) עין מושבט... (ב) עין מושבט... (ג) עין מושבט... (ד) עין מושבט... (ה) עין מושבט... (ו) עין מושבט... (ז) עין מושבט... (ח) עין מושבט... (ט) עין מושבט... (י) עין מושבט... (יא) עין מושבט... (יב) עין מושבט... (יג) עין מושבט... (יד) עין מושבט... (טו) עין מושבט... (טז) עין מושבט... (יז) עין מושבט... (יח) עין מושבט... (יט) עין מושבט... (כ) עין מושבט... (כא) עין מושבט... (כב) עין מושבט... (כג) עין מושבט... (כד) עין מושבט... (כה) עין מושבט... (כו) עין מושבט... (כז) עין מושבט... (כח) עין מושבט... (כט) עין מושבט... (ל) עין מושבט...

היא קיימת, הרי אי אפשר לה שתחצטל מכת עדי השטר [דאף דאין מכחישין את העדים אלא צפניהם, מ"מ כיון דיסוד דין זה הוא הלכה בקבלת עדות ולא צעם הנאמנות (ראה בזה להלן סימן ל"ג אות ג'), ע"כ מדינא דהפ"ש ההפ"ש כיון דהגדת הקיום מתקבלת הרי צע"כ מתקבלת נמי הגדת ההכחשה], שכן הוא מוכרח מחמת הנאמנות של הפ"ש ההפ"ש, ולעומת זאת עדות השטר יכולה היא להתצטל מחורת הכחשה ע"י העדים המכחישים, ולפיכך הרי הם נאמנים וצטל השטר לגמרי וקרעינן ליה שפיר, אכן במקום שהשטר מתקיים שלא מפיהו, ונמצא דעדות והגדת השטר קיימת ועומדת אף שלא מפיהם, שפיר היה אפשר לעדות המכחישים שתחצטל ע"י עדי השטר, ועדות השטר יכולה היא להתצטל מחורת הכחשה ע"י העדים המכחישים, וממילא הו"ל שטר שהוא ספק פסול, והיה מן הדין דלא גבינן ציה ולא קרעינן ליה, אלא דאין מכחישין את העדים אלא צפניהם, לפיכך אין האחרונים נאמנים כלל ומגבינן ציה כשטרא מעליא.

והשתא מצוהר היטב דאמנס פלוגתא זו אי נאמנים לגמרי צאין כח"י יולא ממקו"א וכדאי' צברייתא או דהו כח"ת, מיתלי תליא צאמת צפלוגתא אי נאמרה בהכחשת עדים הילכתא דאין מקבלין עדים שלא צפני צע"ד דהכחשה תחילת הזמה או לאו, ואמנס הנך תרתי פלוגות חדא נינהו. והיינו דאי צעינן בהכחשת עדים דתהיה צפניהם, ומשום דהכחשה פועלת חלות ציטול העדות, אלא שאף היא מתצטלת מחמת המוכחשים, ממילא צאין כח"י יולא ממקו"א שא"א להגדחם להתצטל הרי הגדת השטר צטילה לגמרי, אצל אי לא צעינן בהכחשת עדים דתהיה צפניהם, ומשום דהכחשה אינה פועלת חלות ציטול העדות וכל דינה הוא צמורת הגדה צפ"ע, ממילא אף צאין כח"י יולא ממקו"א הוא כן שאינה מתצטלת ואינה מתצטלת וכל דין העדים הוא כח"ת וא"ש היטב.

יכולין הם לחזור צהן, וליכא צכה"ג להילכתא דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד (והוא מיסודו של מו"ר הגר"נ זללה"ה). והנה נתצארה לעיל (סימן כ"ז אות י') שיטת האחרונים דאי לאו דינא דאין חוזר ומגיד היתה ההגדה הראשונה צטילה לגמרי, ונמצא דהכא דדינא הוא דאפשר להם להיותם חוזרים ומגידים שוב יש צכחם לצטל את השטר לגמרי, והיינו שכתב הרמב"ם "הרי אלו נאמנים ויצטל השטר", כלומר דלא אף דלא מגבינן ציה אלא אף קרעינן ליה. אכן גבי עדים אחרים אף דהוי נמי הפ"ש ההפ"ש מ"מ אין נאמנים לצטל השטר לגמרי, שהרי בהכחשה א"א לעדים לצטל עדותם של האחרים, אלא להעמיד הגדה אחרת לעומת הגדחם, ואף דאית להו חוספח נאמנות דהפ"ש ההפ"ש, מ"מ לא חוסקיף תח כח נאמנות זו יותר מעוד כח עדים, ותרי כמאה, ועל כן אי אפשר להם לצטל את השטר לגמרי, דהך "צמה דצרים אמורים" אף גבי דינא דאינו חו"מ – דאי לאו הך הילכתא היו העדים נאמנים לעקור עדות ראשונה לגמרי – הוא דאיתמר, ולא צדין הכחשה דח"ת, ואך דספיקא דח"ת מהני לאשוויי על השטר – אף אי נתקיים ממקו"א – תורת שטר שאינו מקוים כמשנ"ת, ודינא הוא דלא גבינן ציה כלום, כלומר דאף אי תפס מפקינן מיניה, אצל לא קרעינן, כיון דדיניה כשטר שאינו מקוים כנ"ל.

אכן כל זה הוא לשיטת ר"נ דס"ל דאין בהכחשת חו"ת גדר ציטול עדות, ולפיכך ס"ל דאי"צ להכחיש צפניהם של עדים, אצל לשיטת רצ ששת דס"ל דגדר הכחשת חו"ת הוא דכל כח מצטלת עדות חצירתה, ולפיכך ס"ל דמחמת עכס ציטול עדותם הרי הם צע"ד בהגדת עדות זו דהכחשה, דההגדה לצטל עדותם הו"א הגדה כלפי דידהו, וצעינן שמהא ההכחשה צפניהם, ע"כ ס"ל דצמקום שאי אפשר לקיים השטר אלא מפיהו, ונמצאת דעדות השטר אף מפיהם ומכחם

סימן ל"ג

בסוגיא דכותב אדם עדותו על השטר

ובדינא דמפיהם ולא מפ"כ ובשיטות הראשונים בהכשר שטרות

א

פלוגתא דרש"י ור"ת אם יכול העד לשלוח כתב ידו לבי"ד

רש"י ס"ל דמדון "ולא מפ"כ"י שלא ישלח עדותו לבי"ד בכתב ור"ת ס"ל דיכול לשלוח כת"י ול"ח מפ"כ כיון שהוא זוכר העדות – לר"ת בעיי שיהא זוכר העדות – ד' התומים דאינו זוכר הו"ל אי"ר להגדה כאלם – צי"ע דאלם הוא פסול הגוף ול"יש ד"ז באינו זוכר – י"ל דתרווייהו איכא באלם הן דכל שאין ראוי להגדה הגדה מעכבת בו והן פסול הגוף – י"ל דבעיי זוכר דלא חשיב דהעד עצמו מעיד אלא כשוזכר ובלא"ה הכתב הוא המעיד דל"י

מתיכת קלף ומצניעה. רש"י ד"ה כותב) ומעיד עליה (ע"פ אותו כתב. רש"י ד"ה ומעיד) אפילו לאחר כמה שנים, אמר

הורפס מאתר אוצר החכמה

א) כ' א' תנו רבנן כותב אדם עדותו על השטר (אם עשאוהו עד צדצר וירא לשוכחו כותבו על

זאת ליעקב - כתובות / בורנשטיין, שמואל יעקב בו יששכר דב {עמוד 475} {2864}

מפיהם ולא מפי כחצם היא דעת ר"ת וכמוצא בתוס' ציצמות
 וצ"צ(ב), דרש"י ס"ל דכך הוא מדינא דמפיהם ולא מפ"כ
 שלא ישלח העד עדותו לצי"ד בכתב, ור"ת ס"ל דיכול העד
 לשלוח כת"י לצי"ד ולא חשיב מפיהם ולא מפ"כ כיון שהוא
 זוכר העדות. וכן הוצאה פלוגתא זו בד' התוס' ציצמות ל"א
 ב' ד"ה דחוו וצ"צ ל"ט ב' מ' א' ד"ה מחאה כנ"ל.

והנה דהא דצעי' לר"ת שיהא עכ"פ זוכר העדות, יעוין
 צאו"ת (סי' כ"ח אורים סק"ל וסי' ל"ט תומים
 סק"ת) שציאר דאם אינו זוכר הרי זה בגדר "אינו ראוי
 להגדה" דל"מ, דמודה ר"ת בכה"ג כנ"ל, וכמש"כ התוס'
 ציצמות וזו לשונם: "ואר"י דשמע מר"ת שנוהגין עכשין
 ששולחין העדים עדותן בכתב ידס לצי"ד ולא קרינן ציה
 מפיהם ולא מפי כחצם כיון שהם זוכרין עדותן והא דחניא
 צמי שאחוו (גיטין דף ע"א ע"א) ואם לא יגיד פרט לאלם
 שאין יכול לדבר ופריך ואמאי והרי יכול לדבר מתוך הכתב
 שאני עדות דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כחצם שאני אלם
 שאין ראוי להגיד כדאמרין (מנחות דף ק"ו ע"ב) כל שאין
 ראוי לצייל צילה מעכצת צו", וכן כתבו דצריהם צ"צ שם,
 וא"כ ה"ה מי שאינו זוכר הו"ל כאלם שאינו ראוי להגדה
 צע"פ וצכה"ג ל"מ עדותו מתוך הכתב עיי"ש, וכ"נ לפוס
 ריהטא בלשון תלמידי רבינו יונה בעלויות צ"צ שם וז"ל:
 "יש מרבותינו ז"ל שהם אומרים דלא אמרי' מפיהם ולא
 מפ"כ אלא למעט אלם שאינו יכול להגיד דחניא אם לא יגיד
 וגשא עונו פרט לאלם שאין יכול להגיד, וכן בעדים שכתבו
 עדותם ושכחוהו עד שלא נתנו השטר לבעל המעשה, שאין
 יכולים להעיד מתוך כחצם, כיון שאין יכולים להעיד
 צע"פ, כאותה שאמרו צפ' ד"א (יצמות ל"א ב') ניחאי גבי
 עדים זימנין דלא דכירי ואחו מסהדי ורחמנא אמר מפיהם
 ולא מפ"כ", אכן יל"ע קצת דבתוס' צבוגיין הלל לא הזכירו
 כלל דבר זה דגם לר"ת צעי' עכ"פ שיהא ראוי להגדה ולכן
 פסול אלם לעדות, ודוחק לומר דהא דצעי' שיזכרו העדות
 הכל מיוסד על הך דינא דצעי' שיהא ראוי להגדה, ועוד ז"ע
 דהנה גדר פסול אלם לשיטת ר"ת הוא מתורת פסול הגוף,
 ולפיכך הוא פסול אף בעדות כה"ג שאין צה הגדה כל עיקר,
 וכגון לחתום בשטר ולהיות עד קיום בגו"ק אף שאי"ל הגדה,
 וכמוצא ר כן בד' הש"ך סי' מ"ו סק"י וסק"ז ויעו"ש
 בקצוה"ת ס"ק י"ט שכ' דבאמת אף לשיטת רש"י דל"מ
 עדות מתוך הכתב, הרי מלכד זאת איכא נמי צאלם משום
 פסול הגוף, דילפינן מ"ואם לא יגיד פרט לאלם שאין יכול
 לדבר", וחרי דינא הוא דאיכא (עיי"ש מה שציאר בד' הגמ'
 בגיטין שם), ופ"מ דל"מ לחתום בשטר ולהיות עד קיום
 בגו"ק כנ"ל, וגדר זה לכאורה ל"ש באינו זוכר את עדותו,
 שאין כאן שינוי צעלם הגבירא דשייך לפוסלו בתורת פסול
 הגוף. ואכן מפשטות התוס' ציצמות כנ"ל שהזכירו מהא דכל

רב הונא והוא שזכרה מעלמו (בלא ראיית השטר נזכר קצת
 מעדותו מאליו. רש"י ד"ה שזכרה) רבי יוחנן אמר אף על
 פי שאין זכרה מעלמו (אלא לאחר שרואה בשטר נתן בלבו
 וזכר שלא נשתכח ממנו כל כך שכשמוכרים לו נזכר אבל אינו
 נזכר לגמרי לא דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כחצם. רש"י
 ד"ה אע"פ), ובתוס' (ד"ה ורבי) כתבו: "פי' אבל ע"י
 השטר זכרה אבל אם אין זכרה כלל לא דמפיהם ולא מפי
 כחצם כדאמרין פ' ד' אחין (יצמות דף ל"א ע"ב) גבי מפני
 מה לא תקנו זמן בקדושין דקאמר לינחי גבי עדים אי דכירי
 ליתו ולסקדו ואי לא זימנין דחוו בכתב ואחו ומסהדי ואמר
 רחמנא מפיהם ולא מפי כחצם וכו' וא"ת ואמאי לא מלו חוו
 בכתב ולמסהדי הא תנן בגט פשוט (ב"ב דף קס"ח ע"א)
 מי שנמתק שטר חובו מעמיד עליו עדים וצ"ד ועושין לו
 קיומו ומפרש בגמ' מהו קיומו וכן בהגוזל קמא (ב"ק דף
 ל"ח ע"א) דאמרין גבי שורף שטרותיו של חבירו פטור
 מדיני אדם כו' ה"ד אי דאיכא סהדי דידיעי מה היה כתוב
 ציה בשטרא נכתוב ליה שטרא אחרינא אלמא לא חשבינן ליה
 מפיהם ולא מפי כחצם וי"ל דצפ' ד' אחין (יצמות דף ל"א
 ע"ב) חיישינן דלמא אחו ומסהדי צסתם כאליו זוכרין העדות
 אבל ודאי אם היו מעידין שכך ראו צחתימתן הא לא חשיב
 מפיהם ולא מפי כחצם דעדים החתומין על השטר נעשה כמי
 שנחקרה עדותן צצית דין והוי כאליו מעידין ראינו עדות
 שנחקרה צצית דין (ראה צציאר ח' התוס' להלן סימן ל"ד
 אות ב'), ואם תאמר והכא אפילו אין זה זכרה כלל מה צכך
 ציבא שטרו צצ"ד ויש לומר דע"א בשטר לא חשיב שטר אלם
 אותו שיש בו שני עדים דומיא דספר מקנה וכו' ומ"מ נהי
 דעד אחד לא חשיב שטר לענין שאם יצואו עדים ויאמרו כך
 ראינו בשטר דחשבינן להו כעד מפי עד עדות מיהא הוי ויכול
 לשלוח כתב ידו לצי"ד ולא חשיב מפיהם ולא מפי כחצם כיון
 שהוא זוכר העדות ורש"י פי' צפירוש החומש (דברים פרק
 י"ט פסוק ט"ו) מפיהם ולא מפי כחצם שלא ישלח בכתב
 עדותו לצי"ד וכו' וכ"ת א"כ צשמעתין ציבא כתבו לצי"ד אפילו
 אינו זוכר כלל ויש לומר דלא חשיב שטר אלם כשעשוי מדעת
 שניהם מדעת הלוא שהוא חייב אז חשיב שטר אבל הכא
 שכותב עדותו שלא מדעת הלוא לא חשיב שטרא והקשה ה"ר
 שמואל מוורדו"ן דאמר צחוקת הצתים (ב"ב דף מ' ע"א)
 מחאה צפני שנים וא"צ לומר כתובו ומה מועיל כתובו כיון
 דאין עשוי מדעת המחזיק ולפי מה שפירשנו דעדות מיהא
 הוי כל זמן שזוכר אחי שפיר וכו' ועוד אומר ר"י דלא צעינן
 דעת שניהם והכא היה יכול להציב שטרו אם היה כתוב
 כתיקון שטרות אבל הכא מיירי שאינו כתוב כסדר השטר אלם
 זכרון דברים צעלמא", ומצואר צד' התוס' דאיכא פלוגתא צין
 רש"י לר"ת (דשיטה זו דיכול לשלוח כתב ידו לצי"ד ולא חשיב

צ"ד, אזל אז יהי' כשר כזר מדין שטר ושפיר דמי אף אם שכתו את העדות, דכד' הגרש"ש - כמוצא לעיל מש"כ צד' המוס' צ"צ - חזינן דהמסירה לשליח מטטרפת עם הכתיבה, ולפיכך כל שהיתה הכתיבה לזכרון דברים בעלמא לא מיקרי הגדה אלא כשצא לצי"ד, ומעתה שפיר י"ל דשעת המסירה שזב מהניא נמי לאשוויי שטרא, ול"ע צוה]. ועיין מש"כ צכל הענין בחידושי רבי ראובן יצמות סימן כ"ח וסימן כ"ט עי"ש צכל דבריו.

ג

ביסוד הכשר שטרות לשיטת ר"ת ובדין עדות על פי הכתב

קצוה"ח העמיד די שיטות ביסוד הכשר שטרות: הבעה"מ דהו"ל מפי כתבו, רמב"ן ד"כמי שנתקרה"י וכ"ה שיי' הר"י, ר"ת דליכא מפ"כ אלא באלם, רמב"ם דשטר מדיים ומה"ת לי"מ מפ"כ - דעת הקצוה"ח דהא דר"ת הוי טעם להכשר שטרות - די רש"י דבאינו נזכר ומעיד על פי הכתב לי"מ דהו"ל מפי כתבם - יסודו בגמ' יבמות ל"א - ד"ז אינו דינא דמפ"כ דאגרת לשי' רש"י - נמצינו דבי דינים הם חדא דעדות של כתב פסולה ותו דבע"י הגדה בפה - כ"ה מפורש בדי הראשונים - גדר הפסול דחשיב דהפנקס מעיד ולא העד - ביאור לי' התוס' גבי ר"ת בסוגיין לפי"ז - כלפי הכשר שטרות מהני שיי' ר"ת רק לגבי מפ"כ דהגדה ולא לגבי פסול עדות דכתב ובע"כ דהוא גזיה"כ - צ"ע לפי"ז בדי הקצוה"ח

ד) ודנה ציטוד הכשר שטרות כזר עמדו קמאי אמאי אין צה פסולה דמפיהם ולא מפי כתבם, ויעוין בקלוה"ח סי' כ"ח סק"ו שהעמיד ארבע שיטות ראשונים ציטוד וגדר הכשר שטרות, וז"ל: "והנה צה שחומקין דיני ממונות בעדות שזשטר מאלנו ארבעה שיטות, האחת היא שיטת רש"י וצעה"מ דכיון דאין כותבין השטר אלא מדעת המתחייב לא הוי מפי כתבם אלא מפי כתבו והיינו מפי כתב המתחייב, שנית היא שיטת הרמב"ן (בספר המלכות שרש שני וציצמות ל"א צ') דלא שייך בעדות שזשטר מפי כתבם דכיון דנכתב בנוסח שטר ה"ל כמי שנתקרה עדותן צצית דין ולא שייך מפי כתבם אלא היכא דאינו צתורת שטר, שלישיית היא שיטת תוס' (יצמות ל"א צ' וצ"צ מ' א') צשם ר"ת דלא שייך מפי כתבם אלא צמי שאינו ראוי להגיד צפה וכגון שהוא אלם, אזל צמי שיכול להגיד צפה והוי ראוי לצילה אין צילה מעכצת צו, רביעיית היא שיטת הרמב"ם (פ"ג עדות הל' ד') דעדות שזשטר אינו אלא מדברי סופרים ומן התורה אינו מועיל משום דהוי מפי כתבם" נויש להעיר צמה שכתב את השיטה השנית על שם הרמב"ן, דלכאורה זו היא שיטת הרי"ף ציצמות דכתב דכיון דעדים החתומים על השטר נעשו זאת ליעקב - כתובות / בורשטיין, שמואל יעקב בו יששכר דב {עמוד 481} (2864)

כמי שנתקרה עדותן צצית דין מפיהם קרינן ציה ולא מפי כתבם הוא עי"ש וכאשר יוצא להלן, אזל הרמב"ן צסה"מ שם לא כתב כלשון הג"ל, דיעוין לשונו שם: "אזל מה שאמרו מפיהם ולא מפי כתבם אינו שזשטר שזעל דזר כותבו כגון גיטין וקידושין והלוואות ומכירות וכו' אזל חתימת עדים דאורייתא היא נלמד מוכתוב צספר וחמוס שדצרי נצואה דצרי תורה הם", והיינו דהוא גזיה"כ דחידשה תורה (צדצרי קבלה) דשטר שאני ואין כאן משום מפיהם ולא מפ"כ. ואפשר דכונת הקלוה"ח היא דאמנס הוא גזיה"כ, אכן גדר הגזיה"כ הוא דאיכא חפלא צפ"ע של שטר עם הלכתא דנעשה כמי שנתקרה עדותן צצ"ד, שצה ליכא צעלם להא דולא מפ"כ, דשאני שטרות שיש צהם דינא דנעשו כמי שנתקרה עדותן צצית דין ומפיהם קרינן ציה ולא מפי כתבם הוא (וכדיצואר להלן צס"ד ציאור הדצרי) ול"ע צוה], ומצוארת דעמו של הקלוה"ח דשיטת ר"ת דיכול העד לשלוח כת"י לצ"ד משמשת טעם והסצרי להכשר ודין שטרות, אכן יש לעיין צזה וכפי שיצצאר צס"ד.

ה) דהנה כתב רש"י (ד"ה אע"פ) צהך דרצני יוחנן דאף על פי שאין זוכרה מעצמו (כנ"ל) צזה"ל: "אלא לאחר שרואה שזשטר נתן צלצו וזוכר שלא נשתכת ממנו כל כך שכשמוצקיריס לו נזכר אזל אינו נזכר לגמרי לא דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם", והנה הך מילתא ד"אזל אינו נזכר לגמרי לא דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם", אינו דינא דמפיהם ולא מפי כתבם דכ' רש"י צפירוש החומש דלא ישלח העד כתבו לצ"ד, שיסודו צד' הגמ' גיטין דף ע"א ע"א כנ"ל, אלא הוא דין צפני עצמו ודרשא מיוחדת לעצמה דמפיהם ולא מפי כתבם, והוא מיוסד על ד' הגמ' יצמות דף ל"א ע"צ "זימנין דחוו צכתבא ואתו ומסדדי ואמר רחמנא מפיהם ולא מפי כתבם", והיינו דילפינן דעדים שאין זוכרים צעלמם העדות ומעידים מתוך כתבם ל"מ דמפיהם אמר רחמנא ולא מפי כתבם, ולפיכך כל שאינו נזכר לגמרי אין עדותו עדות, והם שני דינים נפרדים, דדין זה המצואר צד' רש"י צסוגיין וצד' הגמ' ציצמות דף ל"א ציטודו הוא דין האמור צעלם העדות דעדות של כתב פסולה, והיינו כגוונא דהכא ודהתם דהעדים אינם זוכרים צעלמם ומעידים אף מכת העדות הכתובה צכתב, וכמש"כ רש"י ציצמות שם (ד"ה לינחיה): "והאי לאו עדות הוא דרחמנא אמר ע"פ שנים עדים ולא שיעידו על פי כתבם", והיינו שהעדות תהא מיוסדת על העדים עצמם, ולא על כתבם. והיינו דאף דהעדות היא עדות דידהו ועדות אמת היא, וצעלם ראוייה הימה העדות להיות כשרה שהרי עדות אמת שלהם היא, שכתובה הם על סמך מה שראו, מ"מ גזיה"כ היא דל"מ, וזהו פסול צעלם העדות. אכן דינא דרש"י צפירוש החומש הוא דין אחר, דעלם העדות הוא של העדים עצמם, שהרי הם

זוכרים את עדותם, ואך דהוי שינוי באופן ההגדה שאינו אומר צפיו אלא שולח אגרת לצי"ד, וכלפי זה נלמד - מקרא ד"על פי שני עדים" מפייהם ולא מפי כתבם - דין במעשה ההגדה דבעי הגדה צפה ול"מ לשלוח אגרת לצי"ד. וכ"ה מפורש בנמוק"י יצמות שם דהם שתי דרשות נפרדות ותרוייהו שמעינן מהך קרא, יעו"ש דכתב בזה"ל: "דזימנין ללא דכירי וחזו מכתבא ואתו ומסאדי האי לאו עדות הוא דרמנא אמר על פי שנים עדים ולא שיעידו מכתבם ובעלמא דרשינן באנפא אחרינא למעוטי שלא ישלחו עדותם באגרת כדפירש רש"י ז"ל ותרוייהו שמעינן מקרא", וכ"ה בריטב"א ביצמות שם וז"ל: "ואי לא דכירי זמנין חזי מכתב וסאדי ורמנא אמר מפייהם ולא מפי כתבם, פרש"י ז"ל שיעידו מעצמם על פיהם ולא שיעידו מפני מה שרואים בכתבם, ובעלמא דרשי' באנפא אחרינא למעוטי שלא ישלחו עדותם באגרת כדפי' רבי' ז"ל צפי' החומש, ותרוייהו שמעינן להו מקראי, וזה מן הלשון שבמלמוד שמתחלף פירושו, והכא חיישינן שמא יעידו על פי כתבם בלי שזכרו הענין כלל מעצמם ואפילו ע"י הכתב דאי לא הא דאמרינן בכתובות כותב אדם עדותו על השטר ומעיד עליו אפילו לאחר כמה שנים ואסיק ר' יוחנן אע"פ שאין זוכרה מעצמו אלא ע"י הכתב", ועיין בריטב"א בסוגיין דאסברה לה לגדר הגזיה"כ בזה"ל: "כי ראיית תמימתו והיכרא שמכירה אינו חשוב עדות כלל ואע"פ שמזכירו אלא השטר מעיד מעצמו בגזרת הכתוב וא"כ ה"ה מי שרואה תמימתו כתוב בפנקסו אע"פ שמזכירו הפנקס אין זו הזכרה ואין זה אלא כאילו הפנקס מעיד וה"ל מפייהם ולא מפי כתבם", כלומר דגדר הגזיה"כ הוא דחשיב דהשטר והפנקס מעיד ולא העד, ולפיכך כל שהיא עדות של כתב פסולה, וביאר כן אף בשיטת רב הונא דאף שזכר ע"י הכתב, כל שאינו זוכרו בעצמו קנת אף בלא ראיית השטר, דהו"ל נמי עדות של כתב וכאילו הפנקס מעיד ולא העד, כיון שהכתב הוא סיבת הזכירה.

ו) ומעתה נחזי צדין הכשר שטרות לשיטת ר"ת, דיט לדין משום שתי הילפותות הנלמדים מהך מפייהם ולא מפי כתבם, חדא מלד עלם העדות, שהרי בשטרות מהני אף שאין העדים זוכרים את העדות או שנפסלו או מתו, ונמצא דהויא עדות של כתב, ותו מלד החסרון במעשה ההגדה, דהגדתם של עדי השטר היא אך מתוך הכתב, והנה שי' ר"ת מהני רק לגבי החסרון מלד ההגדה דכזה אמרינן דכל דהוא ראוי להגדה ליכא הך מייעוטא ןוהיינו כנ"ל דגדר אלם דהוא פסול הגוף, ופסול אף לתמום בשטר ולהיות עד קיום בגו"ק וכנ"ל, אצל אכתי הא עלם העדות הוי בכתב, ובע"כ דמלד חסרון זה הרי גם לר"ת הוא גזיה"כ מיסוד נביאים דיט דין מחודש של שטר שיט צו דין נחקרה והוא חפלא צפ"ע של עדות וכד' הרמב"ן בסה"מ כנ"ל, וגדר הדבר הוא דנעשה כמי שנחקרה עדותן צפ"ד כנ"ל, ונמצא דאף לר"ת צעינן לשיטה השניה שמנה בקלוה"ח היא שיטת הרמב"ן, דשיטת ר"ת לא מהניא אלא לענין החסרון מלד ההגדה, אצל כלפי החסרון משום עלם העדות ל"מ ולא מידי ובע"כ דהוא גזיה"כ צדין שטרות וז"ב, ול"ע צד' הקלוה"ח.

ד

דברי הרי"ף ודברי בעה"מ ביסוד הכשר שטרות

די הרי"ף ביבמות בגדר הכשר שטרות - ביאור כל דבריו בקוי ובתיי - הקוי אינה מדין מפ"כ בהגדה אלא מהא דעדות בכתב ל"מ - עיקר התיי דאי"ז עדות של כתב אלא עדותם של העדים עצמם - למפ"כ בהגדה אי"ז ישוב - בדי הרי"ף מפורש דלא כר"ת - צי"ל דס"ל ברשיי דלהלן - דרכו של בעה"מ ביבמות דהו"ל מפי כתבו ולא מפי כתבם - אף ישוב זה אינו אלא כלפי חסרון דעדות בכתב ולא למפ"כ בהגדה - לזה י"ל או כר"ת או ברשיי - די השיטות שמנה הקצות לאו בחדא מחתא מהתינהו

ז) הנה יעוין בצברי הרי"ף יצמות ל"א צ' - אשר העמיד נמי לכאורה שאלה זו צטעס הכשר השטרות - וז"ל שם: "הא מילתא מקשו בה רבנן היכי אמרינן הכא רמנא אמר מפייהם ולא מפ"כ והא חנן (כתובות כ"ח א') נאמן אדם לומר זה כתב ידו של אצא וזה כתב ידו של רבי חננאל מאתר אוצר החכמה

והנה לשון החוס' בסוגיין כנ"ל גבי שיטת ר"ת היא דס"ל לר"ת דיכול לשלוח כת"י לצי"ד ולא חשיב מפייהם ולא מפ"כ כיון שהוא זוכר העדות, והך לישנא ד"ולא חשיב מפייהם ולא מפי כתבם כיון שהוא זוכר העדות" ז"ב, דהלל באמת חשיב מפייהם ולא מפ"כ, ואך דכל דין מפ"כ הוא רק חנאי צעד שיהא ראוי להגדה בע"פ, ולפיכך אלם שאינו ראוי להגדה בע"פ פסול לעדות, אצל כשהוא ראוי להגדה בע"פ אין ההגדה "מפייהם" מעכבת, שכך הוא הפי' בגמ' גיטין דף ע"א, וכמפורש בתוס' בסוגיין וצ"ב דף מ' ובעליות דר"י, וכמבואר כל זאת לעיל, וא"כ מהו שכתבו דלא חשיב מפייהם ולא מפי כתבם. אכן לנ"ל א"ש היטב, דכונת התוס' אינה לדינו של רש"י, אלא לדינא דמפ"כ דל"מ עדות

חשן משפט כח הלכות עדות

סעיף י"א י"ג ודל"א כיש מכשירין. עיין בתשובת רמ"א סי' י"ג דף כ"ט ל', ועיין בתשובת מהר"ט [ח"א] סי' י"ז [קש"כ]: סעיף י"ב י"ה חותכין דיני ממונות בעדות שבשטר. לשון הסמ"ע [סקמ"ג], ודוקא שהוא שטר גמור המירו משום תיקון העולם, כדי שלא תנעול דלת שלא ילכו משום יראה שימותו העדים או ילכו למדינת הים כו'. ואף שדברי המחבר אלו והסמ"ע הם מדברי הרמב"ם שכתב כן להדיא בפ"ג מהל' עדות [ה"ד] ו"ל, דין מורה שאין מקבלין עדות לא דניני ממונות ולא דניני נפשות אלא מפי העדים שאלמר על פי שנים עדים מפייהן ולא מכחצ ידן, אצל מדברי סופרים שחומכין דיני ממונות בעדות שנשטר אע"פ שאין העדים קיימין כדי שלא תנעול דלת בפני לוין, ואין דנין בעדות שנשטר דניני קנסות ואצל נפשות ובגלות אלא מפייהן ולא מכחצ ידן, עכ"ל. והביאו הטור [סעיף ט"ו] בקלרה. מ"מ לא נהירא דכמה דוכתי בש"ס מוכח עדות שנשטר דאורייתא היא ומחייבים דיני נפשות וקנסות וגיטין ע"פ עדות שנשטר. גם כסוף משנה הביא שהרשב"ץ הקשה על הרמב"ם,

ש"ד ביה עיין בתשובת רמ"א אלשיך סי' מ' (הש"כ)

יא העדים ששלחו עדותן בכתב לבית דין אינו עדות דכתיב על פי שנים עדים מפייהם ולא מפי

כתבם.

הגה ב"י וכן נוהגים י"א דללא כיש מכשירין אם העדים ראויין להעיד ואינם אלמים.

יב י"ד* חותכין דיני ממונות ב"בעדות שבשטר אף על פי שאין העדים קיימין כדי שלא תנעול דלת בפני לוין (ועיין לקמן סימן ס"א סעיף ב' איזה דבר מקרי שטר גם לקמן סימן מ"ו סעיף י'). כ"ד כל זמן שזוכר האדם יכול להעיד לעולם ואינו חושש שמא מתוך שנתיישן הדבר הרבה אינו זוכרו על בודיו.

ציונים ומקורות (ס) טור סעיף ט"ו נסח רמ"א (ד) במהדורות באה"ג מתחיל סעיף י"ג כאן, במהדורות שכ"ז-שכ"ז מתחיל בהמשך לפני המלה אפילו, כפי הגרסא במהדורות. במהדורות של"ח-שע"ד אין כלל ציון לסעיף י"ג.

שהרי מקרא מלא דיבר הכתוב [גרמיהו ל"ב מ"ד] שדות נכסף יקנו וכמוז נספר וחתום [וגר]. למען יעמדו ימים רבים גו' [שם שם י"ד]. ומה שמירך הכסף משנה שם להדיא קרא דברי קבלה הוא ולא דברי מורה. לפע"ד לאו פירוקא מעליא הוא, דהא אמרינן בהשול"ם [ג"ט] דף ל"ז ע"א, העדים חושמין על הגט מפני תיקון העולם, מפני תיקון העולם דאורייתא הוא,

סעיף י"א [כ"ג וכן נוהגין. אצל המוס' ויבמות ל"א ע"ב ד"ה דחזון וברא"ש [שם פ"ג סי' ד'] והמלדכי [שם סי' י"ז] והטור [סעיף ט"ו] כתבו נסח ר"מ, *דמות לשלוח עדותו ככתב כל שזוכר העדות ויכול להעיד בפיו [לאפוקי אילס דאין ראוי לקיים צו על פי שנים עדים כו'] אם רצה, ומשום כל הראוי לבילה אין בילה מעכבתה, ומשמע דהכי ס"ל. ויראמי נוהגין ממורי הוראה שלא לז' (לטרות) [להטריח] ה"מ *ושלחו לו לכתוב עדותו ככתב ידו ולשלחו לז'ד. *וכן נ"ל, מאחר דלר"מ וסיעתו אפילו בלא מ"מ מותר לעשות כן: סעיף י"ב [כ"ג בעדות שבשטר, ודוקא שהוא שטר גמור המירו משום תיקון העולם, כדי שלא תנעול דלת שלא ילכו משום יראה שימותו העדים או ילכו למדינת הים. לאפוקי אם כתבו את דבריהם בפנקסיהן ללא מהני אפילו לר"מ וסיעתו כשאין העדים לפניו, דה"ל כאלמים הג"ה. וכמה בהגה דאין ראוי להעיד מרדכי דקידושין (בפניהן) * [בפיהם]. וסיעתו * [בפניהן] ועיין בהגד"מ ממונות הלכה מפי הגבורה להכשיר מה שכתבתי, ועיין מה שאר עדות. דרכי משנה ט"ו:

האדם כו'. לא מנעיא אם נעשה מתחילה עד דבזר דאו מתחילה רמיא אנפשיה ואינו שוכחו, אלא אפילו לא נעשה * [מתחילה] עד דבזר, מכל מקום כשעשה רמיא אנפשיה לזכרה מעיד לו, ועיין דרישה:

לקמן סימן מ"ו סעיף י', ובסימן קמ"ו סעיף ה' ובסמ"ע ס"ק (ו' ח') [י"א]: פ"ד זמן שזוכר משה ט"ו: האדם כו'. לא מנעיא אם נעשה מתחילה עד דבזר דאו מתחילה רמיא אנפשיה ואינו שוכחו, אלא אפילו לא נעשה * [מתחילה] עד דבזר, מכל מקום כשעשה רמיא אנפשיה לזכרה מעיד לו, ועיין דרישה:

עדים החתומים על השטר וכו', ורבנן הוא (דאיצטריך) [ראצורן] קיום וכו', משמע מיניה דמן התורה גובין בשטר אפילו בלא קיום. ונלע"ד לדעת רמב"ם דלכאורה קרא מפורש בירמיה נגר דברי רמב"ם, רכתוב [ירמיה ל"ב מ"ד] וכתוב בספר וחתום, ודרשינן ליה פ"ק דקדושין [כ"ז ע"א] על שטר מכירה, אלא על כרחך כיון דהכתובים סותרים זה את זה, דהא

מורי זהב

ש"ע סעיף י"ב. חותכין דין ממונות כו'. הבי"י [סעיף ט"ו ד"ה ומיהו] הקשה על הרמב"ם [בפ"ג מעדות ה"ד] שכתב דמן התורה אין גובין בשטר, ממה דאיתא בכמה דוכתי דקיום שטרות רבנן, ומדאורייתא אין צריכין קיום, ועדות שבשטר כמי שנחקרה בב"ד ולא בעי קיום, וצ"ע. ותמהני דאמאי לא הוקשה לו מהא דאיתא להדיא פרק קמא דגיטין דף ג' [ע"א] אר"ל

ביאור הגר"א

סעיף י"א נה. העדים. גיטין ע"א [ע"א]: (ליקוט) העדים כו'. עיין מוס' דפרק ד' אהין ל"א ב' [ד"ה דחזון] ע"ש (ע"כ): (ליקוט) העדים כו'. ולא כו', ומ"מ שנישולמי סוף יבמות [פס"ז ה"ו] והביאו הר"ש שם [ויבמות פס"ז סי' ט"ז], מניח על פי עדים ולא על פי כתב ולא על פי תורגמן כו'. (ע"כ): (ליקוט) העדים כו'. ספרי פרשת שופטים [דברים י"ט ט"ו] והביאו הליקוט סי' מתקכ"ב וירושלמי [ויבמות פס"ז ה"ו] הביאו הר"ש סוף יבמות [פס"ז סי' ט"ז] ע"ש ושם (ע"כ): סעיף י"ב נה. חותכין. גיטין ג' א' כמות י"ח ב': נה. אע"פ. גיטין ל"ז א': (ליקוט) חותכין כו' כדי כו'. גיטין פרק השול"ם [לי"ד ע"ב] העדים חושמין כו', ובגמ' שם [ל"ז ע"א] זמנין דמימי סהדי או אזלו כו', וקאי גם אצל שטרות דכולס עדי מקירה כתיב (ע"כ): (ליקוט) חותכין כו' כדי כו'. גיטין ל"ז [ע"א] אמר רבה לא לזכיה כו', וה"ה בשטרות דק"ל לר"א אף בשטרות (ע"כ): נה. כל זמן. כמות כו' א' ב': נה. מתוך שנתיישן. שם ב':

באר הגולה
סעיף י"א ד. טור [סעיף ט"ו] נסח רמ"א אנפשיה דלס לא יגיד וכו', גיטין דף ע"א ע"א, ושכן יראה מדברי הרמב"ם פ"ג מעדות דין ד', ובב"י כתב שכן איתא בספרי [דברים י"ט ט"ו] וביבמות דף ל"א ע"ב. ה. שם [ויבמות] דמוס' [ד"ה דחזון] שמע ר"מ מר"מ. וכתב הסמ"ע [סקמ"ג] שראה נוהגים ממורי הוראה שלא לז' (לטרות) [להטריח] ה"מ *ושלחו לו לכתוב ככתב ידו ולשלחו לז'ד, ושכן נראה לו מאחר דלר"מ וסיעתו אפילו בלא מ"מ מותר לעשות כן. סעיף י"ב ו. הרמב"ם בפ"ג מהלכות עדות [ד"ה ה']. וכתב הסמ"ע משנה ומדברי רבינו נלמד מירוק יפה למה שהקשו המוס' שם ביבמות מהא דלמרינן לכתוב ליה שטרא אחרינא, ב"ק דף ל"ט ע"ב, וכמה שצ"ע מהא דלמרינן קיום שטרות דרבנן וכו', כמות דף כ"א ע"א, דמשמע דמדאורייתא כמו שנחקרה עדותן בב"ד דמי. ז. טור [סעיף ט"ו]. וכ"כ הר"ש בפ"ג דכמות [ס"ו ט"ו] אהא דל"ר סקל"א ש"מ האי סקדומא עד ס' שני וכו', שם דף כ' (ע"א) [ע"ב].

באר היטב

סעיף י"ב בא. שבשטר. כתב הסמ"ע [סקמ"ג] דוקא בשטר גמור המירו משום תיקון העולם, לאפוקי אם כתבו דבריהם בפנקסיהן לא מהני אפילו לר"מ. ובש"ך [סק"י] האריך להוכיח כמה ראיות מהש"ס דעדות שנשטר דאורייתא היא ומחייבין דיני נפשות וקנסות וגיטין על פי עדות שנשטר, ע"ש. גם בהגה מרדכי כתב דדניני ממונות הלכה מפי הגבורה להכשיר עדות ככתב שאר עדות [סמ"ע שם]: כב. שזוכר. לא מנעיא אם מתחילה נעשה עד דבזר דאו רמיא אנפשיה, אלא אפילו לא נעשה עד מתחילה מ"מ כשזוכר עתה מעיד לו. סמ"ע [סקמ"ד]:

פתחי תשובה

לעזוי כו', עכ"ל. ובספר ברכי יוסף לעיל סימן י"ז [סוף] אות י"ג העיר עליו דהו"ל לתפוס ג"כ דאף בעלי דינין צריך לשמען שלא ע"י תורגמן כסברת הרמב"ם כו' ע"ש. ולכאורה י"ל דאין זו תפיסה כ"כ, לפי דעת הסמ"ע בסימן י"ז ס"ק י"ד ע"ש ועיין בחשב"ש שם. ועיין בספר ברכי יוסף [באן] אות ט"ז שכתב דבתשובת הרדב"ז [ח"א] סי' (של"ה) [של"א] העלה דאי איכא תלתא מן המכירין האי לישנא יקבלו הם העדות והדיינים ידונו על פי אותה עדות, ואם אין שם שלשה ולא דין שיכיר הלשון יקבלו העדות על פי תורגמן כו' ע"ש: סעיף י"א ב. מפייהם ולא מפי כתבם. כתב בספר ברכי יוסף אות ט"ז וז"ל, אם נותן עדותו בכתוב לב"ד, ואומר מה שכתוב כאן אני מעיד, מפייהם קרינן ביה. הריטב"א בחידושו סוף"ק דמכות [ג' ע"ב] והביאו מהריק"ש בסימן זה, ועמ"ש הרב גינת ורדים בחו"מ כלל ה' סי' ר"ב, עכ"ל: סעיף י"ב בא. בעדות שבשטר. עיין באר היטב

חתם סופר

סימן כח סמ"ע ס"ק מ"ה. כל זמן. נ"ב. עיין ש"ך לקמן סימן קנ"ה ס"ק ט':

חידושי רעק"א

סעיף י"א. העדים ששלחו. נ"ב. עיין ברענ"א מכות דף ו' [ש"ב] דלס העדים מניחים כחנם לז"ד ואומרים מה שמכוח כחו אלו מעידים מהני:

בעל שופטים [טז – יז] הטורים תפה

כא לא תטע לך אֲשֶׁרָה כָּל עֵץ אֲצֶל מִזְבַּח יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה לָּךְ:

אשרה. בגימטריא דיין שאינו הגון. שכל המעמיד דיין שאינו הגון כאילו נוטע אשרה אצל המזבח (סס ו: 14).
אשרה כל עץ אצל מזבח. בגימטריא רשע אצל צדיק (עי' ט"י) 15.

כב וְלֹא תִקִּים לָךְ מִצֵּבָה אֲשֶׁר שָׁנָא יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: א לא תִּזְבַּח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ שׁוֹר וְשֵׂה אֲשֶׁר יִהְיֶה בוֹ מוֹם כֹּל דְּבָר רַע כִּי תוֹעֵבֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הוּא: ב כִּי יִמָּצָא בְּקִרְבְּךָ בְּאֶחָד שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ אִישׁ אוֹ אִשָּׁה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֶת הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לַעֲבֹר בְּרִיתוֹ: ג וַיִּלָּךְ וַיַּעֲבֹד אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲוּ לָהֶם וְלַשֵּׁמֶשׁ | או לַיָּרֵחַ או לְכָל צָבָא הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לֹא צְוִיתִי:

אשר שנא ה' אלהיך. וסמך ליה לא תזבח. לרבות רובע ונרבע מוקצה ונעבד (ספרי) 16.
כל דבר רע כי תועבת. לומר לך כל המנבל פיו נקרא תועבה ושנאוי 17.
כל דבר רע. וכתוב בתריה איש או אשה אשר יעשה את הרע וגו' וילך ויעבוד אלהים אחרים. לומר שהדבור והמחשבה 17 בע"ז מצטרפין למעשה (קידושין מ).

ו על פי | שנים עדים או שלשה עדים יומת המת לא יומת על פי עד אחד:

על פי שנים עדים. פ"א כפולה, לומר דוקא [מפיהם] ולא מפי כתבם (גיטין עא). 18.
יומת המת. הרשעים בחייהם נקראים מתים (נכוח יט: 19).

ח כִּי יִפְלֵא מִמֶּךָ דְבָר לַמִּשְׁפָּט בֵּין דָּם | לְדָם בֵּין דֵּין לְדִין וּבֵין נֶגַע לְנֶגַע דְּבָרֵי רִיבֹת בְּשַׁעְרֶיךָ וְקִמַּתָּ וְעֲלִיתָ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בוֹ:

כי יפלא. פ"א כפולה עקומה, לומר במופלא שבבית דין ואינו חייב כי אם בתורה שבע"פ (סנהדרין פז: 20).

הדיבור הרע מצטרף למעשה ונענש ביד"ש הן על המחשבה והן על הדיבור כעושה המעשה ב' פעמים. (עיין בפיה"מ לרמב"ם נזיר מב, א נזיר שהיה שותה וכו'). וכ"ה לענין הטובה, כמ"ש בחוספתא פאה פ"ד הי"ז. וע"ע במילואים מש"כ בזה.

18. על פי שנים בגי' [מפיהם] ולא מפי כתבם (ברכת פרץ). ומש"כ רבינו "דוקא [מפיהם] אולי בא לאפוקי משיטת ר"ת (יבמות לא, ב תור"ה דחזו) דאם זוכרין עדותן יכולין לשלוח בכתב לב"ד ומפיהם ולא מפי כתבם למעט אלם שאינו ראוי להגדה, ורבינו רמז בפ"א כפולה כשיטת רש"י (להלן יט, טו ד"ה על פי) שהמיעוט הוא שלא יכתבו עדותם באגרת. אך עיין שו"ע חו"מ סי' כ"ח ש"ך ס"ק מ"ב שמשמעות דברי רבינו בטור מורין דס"ל כר"ת. 19. ויליף מהכא.

14. אמר ריש לקיש כל המעמיד דיין שאינו הגון כאילו נוטע אשרה בישראל שני שופטים ושוטרים תתן לך וסמך ליה לא תטע לך אשרה כל עץ. ובגמ' שם: ובמקום ת"ח כאילו נטעו אצל מזבח שני אצל מזבח ה' אלוקיך. ועיין רמב"ם הל' סנהדרין פ"ג ה"ח וכ"מ שם.
15. ליתכון רשאין למזוגא בדינא גברא טפשא עם דיניא חכימיא למילפא לכוון ית דתעבדון לכוון.
16. ויליף ממד"כ כי תועבת ה' אלהיך הוא.
17. רבינו דריש "דבר" מל' דבור וכ"ה בירושלמי תרומות פ"א ה"ד ערות דבר (דברים כג, טו) ערות דבור. וכעין זה בדברי רבינו דברים כג, י ד"ה מכל דבר רע. כד, ה לכל דבר וגו'. ובספרי למדו מכאן אזהרה למפגל, והיינו ג"כ מלשון דבור, עיין רש"י ד"ה לא תזבח וגו' כל דבר רע.
17*. אולי חדית לך רבינו כי בנוסף למחשבה גם